

át egészen a le nem dörzsölhető hegek tapintásáig. A lírai én kezdetben szubjektív, majd tudatosan válik le önmagáról és vált át harmadik személybe, kívülről szemlélve szenvedéstörténetét.

Ughy Szabina kötete független témákból merítkezik, mégis egységes, egymásra épülő gondolatok jelenít meg a visszatérő motí-

vumok (tükör, víz, eső, csésze, por), illetve az elemek hasonló kapcsolódása (emlékezés, találkozás, egymásra hatás) által. Gazdag szókészlete és gondolatisága ígéretes költői pálya kezdetéről vall.

GLÁSER DIÁNA

(Orpheusz Kiadó, Budapest,
2011, 60 oldal, 1575 Ft)

Kultúra

BALÁZS GÉZA: *Sms-nyelv és -folklor*

„Józsi vagyok, szép és laza / Locsoljak vagy menjek haza?” Ki ne kapott volna legalább tucatnyi, hasonlóan bárgyú sms-t húsvét táján? Kit ne árasztana el évről évre a vicceskedő, ájtatoskodó vagy csak szimplán modoros sms-áradat a nagyobb ünnepek idején? Balázs Géza ennek a jelenségnek eredt nyomába az *Sms-nyelv és -folklor* című, bizonyos értelemben formabontó tanulmánykötetben. A formabontás leginkább abban áll, hogy Balázs tudományos igényességgel igyekszik feldolgozni a tömegkommunikáció egyik leggyermetegabb területének szöveganyagát, ez az ellentét pedig jólesően frivol színezettel tölti meg az egyébként laikusok által is jól olvasható, élvezetes gondolatvezetésű szövegeket.

Balázs Géza, a különböző televíziós nyelv művelő műsorok révén méltán népszerű, elismert nyelvész és néprajzkutató mindig is híres volt az akadémikus megközelítéstől némileg eltávolodó, nyitottabb gondolkodásáról, aminek ékes bizonyítéka a jelen témaválasztás is. A szerző éber néprajzsként veti rá magát egy sajátos, ezredfordulós nyelvi-kommunikációs-kulturális jelenségre, egy újonnan formálódó folkloranyagra, melyet az sms technológiája hívott életre. Tanulmányaiban azt igyekszik bizonyítani, hogy a 160 karakteres rövid szöveges üzenetekben nemcsak már létező folklorélemek továbbítatnak, nyerne új csatornát (lásd locsolóversek, köszöntők, aforizmák), hanem kialakult egy kimondottan az sms technikai és terjedelmi keretei által inspirált és meghatározott, újfajta folklor is, amely ugyan nem

szájról szájra terjed, pszichológiája és továbbadási mechanizmusai mégis az eddig folklórként elkönyvelt jelenségekkel rokonítják.

A szerző rámutat arra is, hogy bár írott formáról van szó, valójában sokkal több köze van a szóbeli, mint az írásos megnyilvánulásokhoz, ezért ezt a fajta kommunikációt (szélesebbre tárva a vizsgálat tárgyát, ideértve például a csetelést is) „másodlagos szóbeliségként” írja le. Alaposan feltérképezi az internetes gyűjtőoldalakon és egyéb forrásokból fellelhető, hatalmas sms-anyagot, aggályos precizitással igyekszik funkció, stílus és egyéb ismérvek alapján tipizálni a korpuszt, részletesen elemzi a sms terjedelmi körleteira kalibrált nyelv-

használatot, és hosszasan tárgyalja az sms-fal jelenségét, amely olyan kontextusba helyezi a rövid üzeneteket, hogy akár „elektronikus graffitiként” is felfoghatjuk őket. Alapossága, tudományos vehemenciája, az általa bevetett fogalmi apparátus talán kissé túlzónak is tűnhet a téma – látszólagos? – bagatell-jellege miatt; az olvasónak néha nehezére esik elfojtani egy-egy mosolyt, azzal az érzéssel küszködve, hogy a szerző ágyúval lő verébre. Időnként amúgy is az az érzésünk, hogy kicsit veszített aktualitásából

a téma: kétséges, hogy ma, a Facebook-robbanás, a közösségi szájtok és a (mikro)blogok térhódítása után, amikor már a csetelés, a Skype, az MSN és számos más kommunikációs csatorna is kezd fokozatosan kimenni a divatból, valóban az sms technológiája-e az, amely a legpregnansabban közvetíti a digitális médiumokon keresztül zajló „másodlagos szóbeliség” folklórlját.

A kötetben eleve benne van egy szélesebb merítés lehetősége, az összes típusú elektronikus – például internetes – információkzslés működésének feltárása, amely esetleges későbbi munkák tárgya lehet majd. Azt persze, hogy percenként alakuló divatokkal egyidejűleg tartson lépést a tudomány,

lehetetlenség volna elvárni. És akkor is igazságtalanok lennének, ha többet kérnénk számon ezen a kis kötetben, mint amennyit valójában vállalt: rögzíteni egy folklorisztikai vonatkozású jelenség minden aspektusát, lehetőleg minél pontosabban és minél szélesebb körűen.

A függelék további érdekességeket tartogat: Veszelszki Ágnes rövid tanulmányt közöl az sms-ekben megnyilvánuló verbális agresszió formáiról, Szilvási Csaba az *Így írtok ti* rövid sms-verziójával színesíti a kötetet, Faragó Dániel 31

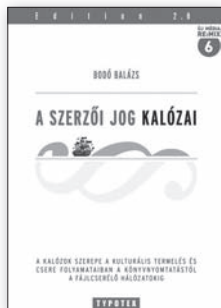
szerelmes sms-t ad közre, végül téma szerinti kategóriákban kapunk egy kis gyűjteményt az sms-folk-lór legnépszerűbb darabjaiból.

FALVAI MÁTYÁS

(Magyar Szemiotikai Társaság – Inter Kft. – Prae.hu, Budapest, 2011, 132 oldal, 1200 Ft)

BODÓ BALÁZS: *A szerzői jog kalózzai*

Letöltés közben írok: *A szerzői jog kalózzai* című könyvről. Vártam ezt a kötetet, remélve, hogy alapos tudást szerezhettek a szerzői jogviszonyok kérdéskörében. Bodó Balázs remekül megírt könyve, bár néhol túl tagolt, de éppen ezért jól áttekinthető, igazi hiánypótló munka. Remek offline/online kezdete egy vitás korszaknak. A könyv a Typotex Kiadónál és a Google Booksnál jelenik meg, sőt egyes részleteit, az irodalomjegyzéket külön is letölthetjük, már csak ezért is érdemes lenne a polcra tenni. (A könyv nem tér ki bővebben a Google szolgáltatására, amely maga is megtörni igyekszik a szerzői jogok monopóliumát. A keresőírást által üzemeltetett e-könyves-

boltban azt a hiányt igyekeznek pótolni, amit a p2p kalózzai töltnek be ma a maguk területén.)

A könyv elején a szerző tisztázza a kalózkodás fogalmát, amely több forrás szerint sem rablást jelent, ahogy egyes szervezetek sugallják, hanem azt a tiltott másolást, amit a szerzői jogok ma nem tudnak értelmezni, ezért nem engednek. Bodó ennek újragondolását javasolja a szövegben, ami ha nem történik meg, akkor csak romlani fog a helyzet; számos terület veszíthet ezen, az irodalomtól a zenéig, ahol sok esetben a haszon a teljes megosztás egyik következménye lehet.

A kötetet három részre lehet osztani. Az elsőben alapos történeti áttekintést kapunk a középkori nyomdai sokszorozási problémáiról, majd az első szerzői jogi és másolási szabályozásokról. Az első nyomtatott könyvek esetében a problémát nemcsak a másolásuk okozta, hanem az azokba történő durva beavatkozások: általában csonkítva adták

ki őket újra. A könyv első részének tanulsága, hogy a szerzői joggal való kalózkodás vezetett az első szabályozási törvényekhez. Ma viszont, amikor a technika tökéletes e-másolatok létrehozást teszi lehetővé, nem a másolás, hanem a megosztás az új probléma.

Bár az első kalózállam, az USA szerepének tisztázása zavarosnak tűnt számomra, fontos erről is tudni. A második részhez olyan gondolatok vezetnek át, mint például hogy a gazdasági fejlettség szintje egyenes arányban áll a szellemi tulajdon védelmének erősségével. Tehát nem véletlenül vált az USA a legjobb pandúrrá mára.

A könyv 300 oldalának mintegy a fele foglalkozik a téma történeti felfeztetésével, majd a globális fizikai és internetes térben zajló folyamatokról ír a szerző. A központosítás nélküli elosztás (p2p) és az erről folytatott társadalmi vita korszakát éljük ma. Ebben a vitában először tűnnek erősebbnek az egyének összefogásával létrejövő csoportok, mint a cégek, amelyek szerzői jogok által érintett termékeket forgalmaznak. Bodó kutatásokra és más tanulmányokra alapozva nemcsak definiálja a termék fogalmát, de ki is terjeszti azt: a mai zeneiparban az albumtól mint egységről a zeneszám felé mozdult el a közönség (piac), azaz a tökéletes digitális másolás következtében maguk a fogyasztók válnak új elosztási központtá. Ez a tudás alakítja a jövőképeinket is; ezt felismerve a csoportokba szerveződött fogyasztók igényei befolyásolják, átírják a folyamatokat.

Egy lábjegyzetből kiderül, hogy a kulturális térben ma már beszerezhetetlen művek, amelyek újra a

piacra kerültek, egymilliárd dollár fogyasztói többletet indikáltak csak az Amazonnak. Így jutunk el végül oda, hogy az olyan cégek, mint az Amazon és a Google, átalakíthatják magát a szerzői jogot abban az értelemben, amelyben az a 18. században létrejött.

Izgalmas megtudni, hogy a szerzői jogaiért kiálló Microsoft több tanulmány szerint érdekelt saját szoftverei illegális terjesztésében, mivel a programjait megismérlőket a későbbiekben „vásárlókká lehet konvertálni”. Bodó Balázs könyve kötelező olvasmány, felhasználásával mi magunk is a mai kulturális folyamatok alakítói lehetünk.

KOZÁK IGNÁC TIBOR

(Typotex Kiadó, Budapest, 2011, 340 oldal, 3900 Ft)

DANIEL DOMSCHEIT-BERG: *Wikileaks – A leleplezés Hogyan működöttük a világ legveszélyesebb weboldalát*

A cím leginkább izgalmas kalandokat, számos eddig nem is sejtett világméretű összeesküvés leleplezését, harcedzett paranoiánk totális megalapozottságát sugallja, ám a szenzációra éhes olvasónak ebben az esetben csak diétás koszt kerül az asztalára. Szó se róla, sok érdekes adat, történet szövi át a fejezeteket,